

Financování a ekonomické řízení

Finanční teorie, teorie veřejných financí a instituce veřejného sektoru

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty ekonomiky a managementu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

Obsah:

1. Finanční teorie,
2. Instituce a struktura veřejného sektoru,
3. Vývoj a metody finančního řízení,
4. Rozsah veřejného sektoru,
5. Fiskální funkce státu,
6. Veřejné statky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Finanční teorie

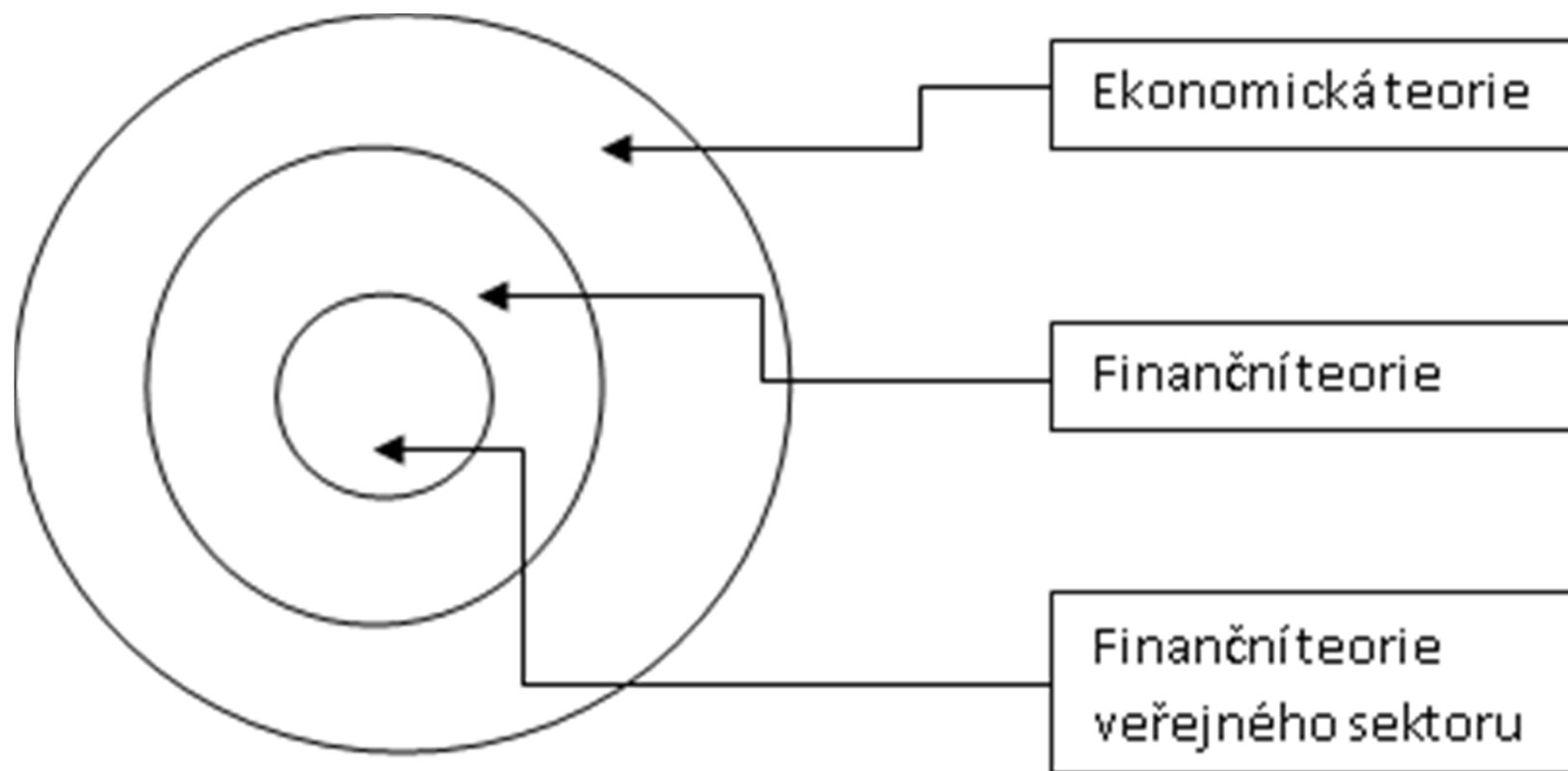
Pojem „finanční teorie“ je širší než pojem „finanční teorie veřejného sektoru“, protože finanční teorie se například zabývá zkoumáním peněžních trhů, soukromým pojištěním či podnikovými financemi.

Finanční teorie veřejného sektoru je součástí finanční teorie. Charakteristické pro finanční teorii veřejného sektoru je, že se zabývá otázkami financování veřejného sektoru – tedy veřejnými financemi.

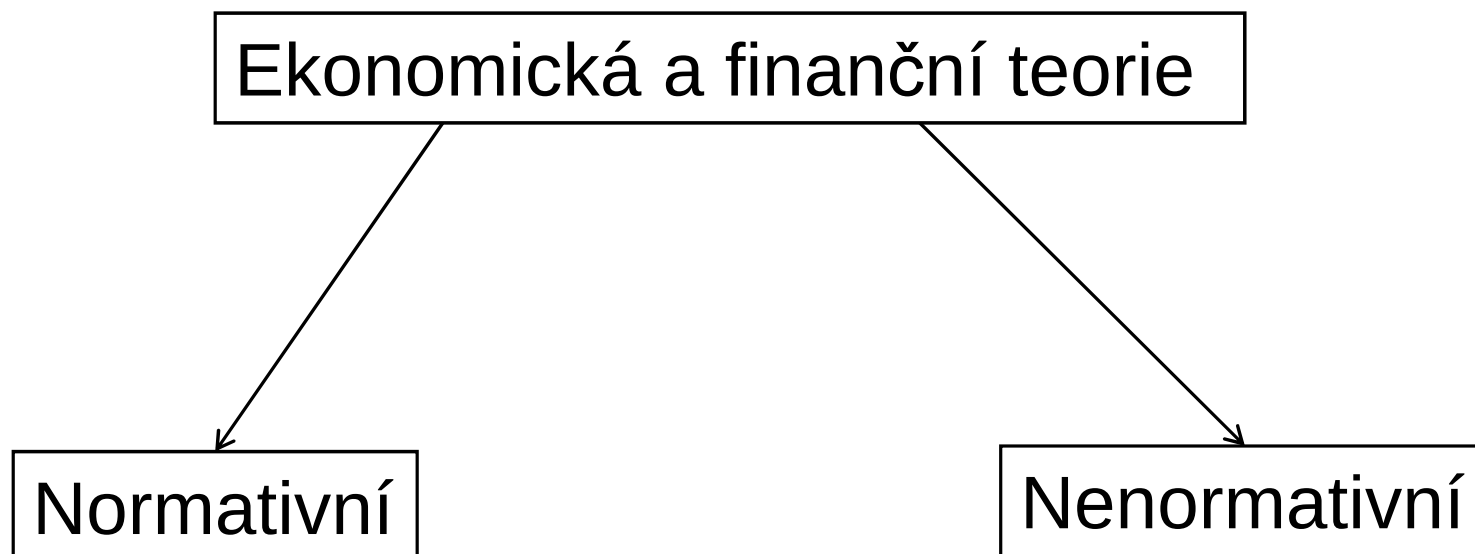
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vztah mezi ekonomickou teorií, finanční teorií a finanční teorií veřejného sektoru.

Zdroj: OCHRANA, František a kolektiv. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 1. vyd. Praha: Grada, 264 s. 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

1. Finanční teorie

2. Instituce a struktura veřejného sektoru

Veřejná správa je jádrem veřejného sektoru, je to správa veřejných věcí v rámci společnosti organizované do podoby státu.

Veřejná moc se tedy dělí na moc státní, kterou vykonává státní správa a na ostatní (zbývající) veřejnou moc.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Instituce a struktura veřejného sektoru

Pojem veřejná správa má dva významy:

- a) organizační pojetí,
- b) funkční pojetí.

2. Instituce a struktura veřejného sektoru

Veřejná správa se dělí na **2 základní subsystemy z hlediska organizačního:**

- 1) státní správu,
- 2) samosprávu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Instituce a struktura veřejného sektoru

Struktura veřejného sektoru:

Pojem „Organizace“ označuje zpravidla organizovanou formální skupinu lidí, kteří mají společné cíle a motivaci, měří vlastní výkonnost a jsou vymezeni vůči okolnímu prostředí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Instituce a struktura veřejného sektoru

Veřejný sektor můžeme rozčlenit do **následujících bloků**:

1. Blok společenských potřeb,
2. Blok odvětví rozvoje člověka,
3. Blok poznání a informací,
4. Blok technické infrastruktury,
5. Blok privátních statků,
6. Blok existenčních jistot.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozsah veřejného sektoru

Rozsah veřejného sektoru nepřetržitě roste.

Vyjadřuje se pomocí ukazatelů. Nejčastěji se používá ukazatel podílu výdajů na veřejný sektor (VVS) k Hrubému domácímu produktu (HDP) v procentech.

$$(VVS / HDP) \times 100$$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozsah veřejného sektoru

Pro srovnání dynamiky veřejných výdajů v čase se používá **ukazatel elasticity veřejných výdajů (E)**. Vyjadřuje změnu veřejných výdajů (VV) ke změně hrubého domácího produktu (HDP) mezi obdobími (např. t, t+1).

$$((VV_{t+1} - VV_t) : VV_t) : ((HDP_{t+1} - HDP_t) : HDP_t)$$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozsah veřejného sektoru

Ukazatel elasticity veřejných výdajů (E).

$$((VV_{t+1} - VV_t) : VV_t) : ((HDP_{t+1} - HDP_t) : HDP_t)$$

Je-li $E > 1$, veřejné výdaje rostou rychleji než HDP.

Je-li $E = 1$, vývoj veřejných výdajů je shodný s vývojem hrubého domácího produktu.

Je-li $E < 1$, růst veřejných výdajů je menší než u hrubého domácího produktu.

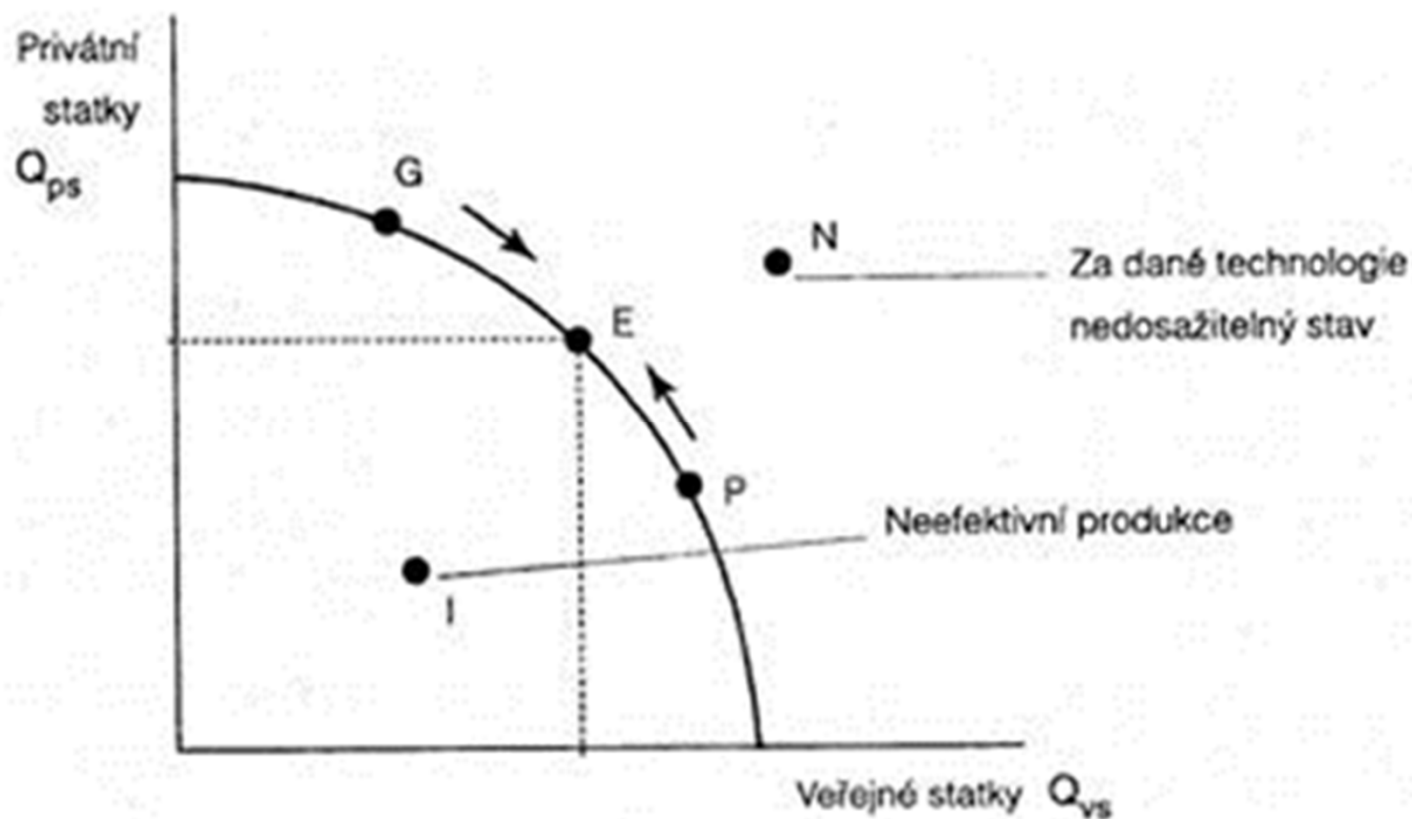

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozsah veřejného sektoru

Křivka produkčních možností

Zdroj: PEKOVÁ, Jitka., PILNÝ, Jaroslav., JETMAR, Marek. Veřejný sektor – řízení a financování. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4.

3. Rozsah veřejného sektoru

Faktory ovlivňující rozsah a strukturu veřejného sektoru:

- 1) Ekonomické faktory,**
- 2) Faktory mimoekonomické.**

3. Rozsah veřejného sektoru

1) Ekonomické faktory:

- a) ekonomicky zaostalé země,
- b) země v rozvojovém stadiu,
- c) země v industriálním stádiu,
- d) země v postindustriálním stádiu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Rozsah veřejného sektoru

2) Faktory mimoekonomické:

- a) geopolitické faktory,
- b) historické faktory,
- c) kulturně-náboženské faktory,
- d) politické faktory.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Tržní mechanismus může plnit svoji základní funkci, tj. produkci zboží nebo služeb nejlevnějším způsobem jen za podmínek dokonalé konkurence.

Trh svými mechanismy tenduje:

- ☐ k monopolizaci,
- ☐ k polarizaci bohatství a chudoby.

4. Fiskální funkce státu

Vláda může zasahovat do tržní ekonomiky nejčastěji třemi základními způsoby:

- A. při ovlivňování externalit, zejména negativních,
- B. při vyrovnávání sociálních nerovností,
- C. při zajišťování efektivnosti výroby.

4. Fiskální funkce státu

Podstatou fiskálního působení státu je:

- ❖ *odčerpávání* určitých finančních prostředků ve formě vybíraných daní, poplatků, cel apod.,
- ❖ *redistribuce* finančních prostředků v podobě zajišťování produkce určitého množství veřejných (kolektivních) statků.

4. Fiskální funkce státu

Mezi základní způsoby jak stát zasahuje do ekonomiky státu, patří:

- způsob zdanění jednotlivých ekonomických subjektů (včetně domácností),
- velikost výdajů jednotlivých rozpočtů podřízených státu, tj. rozpočtu státního, rozpočtů okresních krajských (regionálních) a municipálních apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Fiskální funkce státu se projevují speciálně jako funkce:

- alokační,
- redistribuční,
- stabilizační.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Tyto základní funkce někteří ekonomové rozšiřují ještě o funkci:

- ✓ legislativní,
- ✓ kontrolní,
- ✓ regulační.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Alokační funkce:

Cílem alokace zdrojů, kterou vždy řídí některý stupeň vlády je dosažení tzv. **společenského optima**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Alokační funkce:

Při alokaci vznikají tyto hlavní problémy:

- ☐ jak určit skladbu produkovaných veřejných statků,
- ☐ pro koho hlavně produkovat,
- ☐ jaký zvolit kvantitativní poměr mezi množstvím veřejných a privátních statků,
- ☐ jak zajistit efektivní financování produkce veřejných statků.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Redistribuční funkce:

Cílem je zajistit spravedlivé rozdělení veřejných prostředků. Problémem je jak toho dosáhnout.

Bez zásahu státu je ekonomická situace jednotlivých občanů určena hlavně:

- osobními schopnostmi k výdělečné činnosti každého občana,
- vlastnictvím nahromaděného majetku.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Redistribuční funkce:

Mezi hlavní redistribuční opatření v rámci fiskálních funkcí státu patří:

- ☐ daňová politika,
- ☐ výdajové programy státu: sociální a zdravotnická politika, vzdělávací programy apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Fiskální funkce státu

Redistribuční funkce:

Z hlediska redistribuční funkce státu jde zejména o to:

- ❖ které daně (včetně jejich principů) budou vybírány,
- ❖ pro které skupiny obyvatel budou zejména zátěží,
- ❖ za jakých podmínek budou ukládány příslušné druhy daní.

4. Fiskální funkce státu

Stabilizační funkce:

Vznikly v důsledku makroekonomických příčin selhání trhu.

Stát se snaží, aby byly stabilní:

- ✓ poměry na trhu zboží a služeb včetně jejich cen,
- ✓ zaměstnanost,
- ✓ vyrovnaná platební bilance.

4. Fiskální funkce státu

Legislativní funkce:

Legislativní funkce představují historicky nejstarší aktivitu státu, kdy stát byl ve všech dobách tvůrcem různých nařízení, kterými se občané museli řídit.

4. Fiskální funkce státu

Regulační funkce:

K regulaci využívá vláda různé nástroje a mezi nejdůležitější z nich patří:

- o vestavěné stabilizátory,
- o záměrná (diskreční) opatření.

5. Veřejné statky

Veřejné statky jsou statky, ze kterých mají všichni společný užitek v tom smyslu, že spotřeba tohoto statku kterýmkoliv jednotlivcem nezpůsobuje omezení spotřeby ostatních.

Rozdělují se na:

- A. soukromé (privátní),
- B. veřejné (statky kolektivní spotřeby).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Podle způsobu získávání patří veřejné statky mezi netržní statky:

- spotřebitelé je nezískávají prostřednictvím trhu,
- tyto statky proto nemají tržní cenu,
- produkce těchto statků nepřináší zisk.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Tři základní znaky veřejných statků:

- ☐ **nevylučitelnost** ze spotřeby,
- ☐ **nedělitelnost** spotřeby,
- ☐ **ekonomické hledisko.**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Rozdělení veřejných statků:

- ❖ čisté veřejné statky,
- ❖ smíšené veřejné statky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Čisté veřejné statky:

- není možné nikoho z jejich spotřeby vyloučit,
- prospěch plynoucí ze spotřeby veřejného statku není omezen na jednotlivého spotřebitele,
- spotřeba není dělitelná mezi potenciální zájemce.

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Smíšené veřejné statky:

- množství statků je dělitelná,
- kvalita smíšených veřejných statků **je nedělitelná.**

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Spotřeba smíšených veřejných statků:

- ☐ fakultativní spotřeba,
- ☐ přikázaná spotřeba.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Veřejné statky

Veřejné statky (statky kolektivní spotřeby):

Dělení podle vlivu státu:

- A. netržní,
- B. polotržní,
- C. poručnické veřejné statky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klíčová slova

Finanční teorie, normativní a nenormativní finanční teorie, fiskální funkce, veřejný statek, produkční možnosti, ekonomické faktory, finanční zdroje.

Literatura:

- HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurs*. 2. akt. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.
- OCHRANA, František a kolektiv. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 1. vyd. Praha: Grada, 264 s. 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
- PEKOVÁ, Jitka., PILNÝ, Jaroslav., JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4.
- PEKOVÁ, Jitka., PILNÝ, Jaroslav., JETMAR, Marek. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- STIGLITZ, E., Joseph. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-45-41.
- STRECKOVÁ, Yvone. MALÝ, Ivan a kol. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. ISBN 80-7226-112-6.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro samostatnou práci:

- 1) Vysvětlete podstatu a obsahovou stránku finančního teorie.
- 2) Objasněte normativní a nenormativní ekonomickou a finanční teorii.
- 3) Charakterizujte státní správu a samosprávu.
- 4) Vysvětlete strukturu veřejného sektoru.
- 5) Objasněte rozsah veřejného sektoru, nakreslete křivku produkčních možností – ozřejměte faktory, které ho ovlivňují.
- 6) Vyjmenujte a pojednejte o jednotlivých fiskálních funkcích státu.
- 7) Popište strukturu veřejných statků.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

